

قوناخی دواي نه سروللا و هاوسه نگی هیز له نیوان ئیسرائیل و بهرہی موقاومہ

29-09-2024

نووسه رهکان

زریان روژهلای

کورتہ : نزیکہی سالیک دواي نه وهی حماس له هوتی ئوکتوبه ردا ئیسرائیل و دنیای خافلگیرکرد و "میحوهری موقاومہ" ی ئیرانیس به هیرشی درونی و مووشه کی خوی له نیوهی یه که می نه مسالدا بالاده سستییه کی سایکولوژی په ایداکردبوو، به کوژانی حه سه ن نه سروللا، ئیسرائیلیس «بهره ی موقاومه ی» خافلگیر کرد. بیجگه له وهی توانای هه والگری خوی نمایش کرده وه، توانای به کارهینانی دهیان تون بومی سه نگره رشینیشی به فرۆکه ی ئیف 15 ده رخست، که ده توانیت چیمه نتو و بهر به سستی سه نگره و تونیله توکمه کانیش تیکبدات.

له په کین گویم له بهرپرسيکی حيزی کوميونیستی چین دهگرت که به قوولی کهوتبووه نیو و باسی گهشهکردنی ولاتهکهی و رهنهی له ئەزموونی پهکیتی سؤفییته و ولاتانی رۆژتاوا دهگرت. پوختی قسهکانی ئەوه بوو ئەوان نه سؤفییتن نه رۆژتاوا، شتیکی جیاوازن و مۆدیلی گهشهکردنهکیان لهسەر بنه‌مای ناشتی و هاوکارییه نهوهک شەر و زۆرداری! پرسپاری زۆرم لهسەر قسهکانی هه‌بوو، به‌لام بیرم له لیکچوونی ئەم په‌یامه چینیه و درووشمه ئیرانییه‌کهی "نه شهرقی نه غه‌ربی" ده‌کرده‌وه، که له‌ناکاو سه‌ردیڤی هه‌والی کوژرانی هه‌سەن نه‌سروللا له شاشه‌ی مۆبایله‌که‌م سه‌رنجی راکیشام. ئەمه هه‌والیک بوو؛ نه‌ده‌کرا نه‌یخوینمه‌وه، ته‌نانه‌ت ئەگەر زیاتر له‌حه‌وت هه‌زار کیلومه‌تر له‌به‌یرووتیشه‌وه دوور بم.

وابزانم سالی 2020 بوو که نه‌سروللا داوی په‌یوه‌ندییه‌کی توندوتۆلی له‌گه‌ل چین کردبوو. خۆی له راستیدا ده‌میکه په‌کینیش خوازیاری په‌یوه‌ندییه‌کی به‌هیزه له‌گه‌ل لایه‌نه ده‌سه‌لاتداره‌کانی شیعه له‌ ئیران، عیراق و لوبنان. بۆیه به‌ ئەگه‌ری زۆر ئەم هه‌واله‌ بۆ شوینیکی وه‌ک وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی چینیش بابه‌تیکی گرنه‌گه، که پیده‌چن که‌لکه‌له‌ی په‌له‌هاویشتنی زیاتریان له‌ رۆژه‌لاتی نیوه‌پاست له‌سه‌ردا بی‌ت. پینشتریش ته‌نیا هه‌فته‌په‌ک له‌ پاش هه‌وله‌کانی ئەوان بۆ په‌خستنی 14 لایه‌نی فه‌له‌ستینی، ئیسماعیل هه‌نیه له‌ تاران کوژرابوو. ده‌شئ ئەم رووداوه‌ی نه‌سروللاش جاریکی دیکه‌ ته‌وه‌ی ده‌رخستبیت؛ مه‌یدانی رۆژه‌لاتی نیوه‌پاست، هه‌لبه‌ز و دابه‌زی زۆره.

ئەگەر لێره خالیک له‌سه‌ر گه‌رانگه‌ی چین دانیم و بۆ دواتری به‌یئمه‌وه، ده‌توانم بلیم کوژرانی نه‌سروللا خالیکی وه‌رچه‌رخانه له‌ ئەندازیاری ئاسایشی ناوچه‌که، که ده‌کرێ به‌مجۆره‌ شروقه‌ی بکه‌ین:

نزیکه‌ی سالیکی داوی ته‌وه‌ی هه‌ماس له‌حه‌وتی ئۆکتۆبه‌ردا ئیسرائیل و دنیای خافلگیرکرد و "میحوه‌ری موقاوه‌مه‌"ی ئیرانییش به‌هیرشی درۆنی و مووشه‌کی خۆی له‌ نیوه‌ی په‌که‌می ئەمه‌سالدا بالاده‌ستییه‌کی سایکۆلۆژی په‌یدا کردبوو، به‌ کوژرانی هه‌سەن نه‌سروللا، ئیسرائیلیش «به‌ره‌ی موقاوه‌مه‌ی» خافلگیر کرد. بیجگه‌ له‌وه‌ی توانای هه‌والگری خۆی نمایش کرده‌وه، توانای به‌کاره‌ینانی ده‌یان تۆن بۆمی سه‌نگه‌رشینیشی به‌ فرۆکه‌ی ئیف 15 ده‌رخست، که ده‌توانیت چیمه‌نتۆ و به‌ره‌هه‌ستی سه‌نگه‌ر و تونیله‌ تۆکه‌کانیش تیکبەت.

نه‌سروللا په‌کیک له‌ پارێزراوترین سه‌رکرده‌کانی به‌ره‌ی موقاوه‌مه‌ بوو، ته‌نانه‌ت له‌وانه‌یه هه‌ر به‌و هۆکاره‌ش بووبی له‌ مه‌راسیمی ده‌سته‌به‌کاربوونی پزشکیان دا له‌ تاران به‌شداریی نه‌کرد، به‌مه‌دواپیانه‌ش دیداریکی له‌گه‌ل وه‌زیری ده‌ره‌وی ئیران هه‌له‌وه‌شانده‌بووه‌وه‌ که، له‌وانه‌یه ته‌ویش هه‌ر به‌ هۆکاری ئەمنی بووبیت.

هه‌سەن نه‌سروللا ئەگەر ته‌نانه‌ت پینشتر ئەو ئامیرانه‌ی په‌یجهری به‌کاره‌ینابیت که به‌مه‌دواپیانه ئیسرائیل ژماره‌په‌کی زۆریانی به‌ده‌ست ئەندامانی حیزبوللادا ته‌قاندبووه‌وه، چاوه‌پێ ده‌کریت له‌ داوی ئەو رووداوه‌ مۆبایل و په‌یجهریشی وه‌لا نابیت، بۆیه پیکانه‌که‌ی پیوستی به‌ پرۆسه‌په‌کی ئالۆزی هه‌والگری هه‌یه، که رۆلی سیخوڤر تیندا فاکته‌ریکی سه‌ره‌کی بووبیت.

له‌ رووی سیاسیه‌وه، نه‌ته‌نیاوه‌و ته‌نانه‌ت یوا‌ف گالانت، وه‌زیری به‌رگریشی سه‌به‌اره‌ت به‌م شه‌ره‌ی حیزبوللا هاو‌پای خۆی کردوه‌وه‌ که له‌ دانوستاندنه‌کانی هه‌ماسدا هه‌ندیک جار دژی په‌کتر ده‌وه‌ستانه‌وه. پیده‌چن دلنیاش بی‌ت له‌وه‌ی هه‌رچییه‌کیش بکات، بایدن ناچاره‌ پشتی بگریت، بۆیه ده‌یه‌ویت ئەو ده‌رفه‌ته‌ی هه‌لبژاردنی ئەمریکا به‌کاره‌ینیت تاوه‌کو هه‌لقه‌ی به‌ره‌ی موقاوه‌مه‌ به‌ ده‌وری خۆیدا بشکینیت. نه‌ته‌نیاوه‌و له‌ دانوستاندنه‌کانی ئاگره‌به‌ست له‌گه‌ل هه‌ماس دا به‌ قسه‌ی ئەمریکای نه‌کرد تاوه‌کو کاری گه‌یانه‌ نه‌وه‌ی سه‌ره‌پای هه‌موو ناره‌زاییه‌کانی دنیا، به‌ ئەندازه‌په‌کی زۆر توانای هه‌ماسی وه‌کو هیزیکی حکومی له‌نیونه‌برد. راسته‌ که سه‌ره‌پای ئەوه‌ی ئەسته‌مه‌ بتوانیت به‌ ته‌واوی هه‌ماس له‌نیوه‌ریت، به‌لام تاوه‌کو ئەندازه‌په‌کی زۆر، توانا سه‌ره‌زاییه‌که‌ و توانای هوکمه‌کردنی له‌ غه‌ززه‌ لاواز کردوه‌وه.

بیجگه‌ له‌ هه‌ماس، حیزبوللا وه‌کو گه‌وره‌ترین هیزێ ناده‌وله‌تی که قورسترین جۆری چه‌کی له‌به‌رده‌ستدایه‌ و وا مه‌زه‌نده‌ ده‌کریت هه‌زاران جۆری درۆن و مووشه‌کی کورتمه‌ودا - نیوه‌ندمه‌ودا و درێژمه‌ودا هه‌بیت، هه‌میشه‌ مه‌ترسییه‌که‌ که ناتوانی چاوپۆشی لیکات. بۆیه له‌داوی شه‌ری 2006 که ئیسرائیل نه‌یتوانی له‌ حیزبوللا بباته‌وه، هه‌میشه‌ له‌ ده‌رفه‌تی وه‌ک ئەم‌پرو گه‌راوه.

له‌ داوی هیزشه‌که‌ی هه‌ماس له‌حه‌وتی ئۆکتۆبه‌ره‌وه، حیزبوللا زیاتر له‌ 1200 جار هیزشی کردوه‌ته‌ سه‌ر ئیسرائیل و له‌ ئەنجامی ئەوه‌شدا نزیکه‌ی 70 هه‌زار که‌سیکی له‌ ناوچه‌کانی سنووری ئیسرائیل ئاواره‌ بوون. سوپای ئەو ولاته‌ش له‌ به‌یاننامه‌ی کوژرانی نه‌سروللادا گو‌تی 'ده‌مانه‌وئ ئاواره‌کانمان بگه‌رینه‌وه'. بۆیه ئەگه‌ر ئامانجه‌کیان وابیت، ئەگه‌ر به‌ دانوستاندن حیزبوللا رازی نه‌که‌ن هیزه‌کانی بۆ باکووری رووباری لیتانی بکشینیته‌وه، له‌وانه‌یه تاوه‌کو ئاستی له‌شکرکیشی وشکانیش بروت. حیزبوللا له‌ باشووری رووباری لیتانییه‌وه‌ ده‌توانیت به‌ مووشه‌کی کورتمه‌ودا و کاتیو‌شا، که ده‌توانیت له‌سه‌ر هه‌زاران پیکابه‌وه‌ بیته‌قینیت، گرفتێ ئەمنی گه‌وره‌ و درێژخایه‌ن بۆ ئیسرائیل دروست بکات.

وهك جارهكانى ديكه، پرسىارى هه ره گرنگ ئه وهيه؛ ئيران و گرووپهكانى «موقاومه» چى دهكهن؟

به ئه گهرى زوره وه له ماوهى كورتخايه ندا، حيزبوللا به هوئى دابرانى رستهى فه رماندهى ستراتيژى و فه رماندهى تكتيكى كهى له به كتر، ئه ستمه بتوانيت وه لامى كه وهى ئيسرائيل بداته وه. بيشك ليره و له وئى ده توانيت هه ر هيرش بكات، به لام به بى فه رماندهى، سه رو كايتى و هئيلكى پاريزراوى په يوه ندى و لوجستى، كارى كه وهى پيناكريت. ته نيا له مسالدا زياتر له 27 فه رماندهى گرنگى حيزبوللا و دوو فه رماندهى پله به رزى سوپاى پاسداران، كه له وانه به روئيان له هاوئا هه نكي گرووپهكانى موقاومه دا هه بووئيت، كوژراون. به ته قينه وهى په بجه ره كانيش گرفتى كه وهى په يوه ندى بو حيزبوللا دروست بووه، لانى كم هه تا وه كو ئه و كاتهى جيگره وه به ك ده دوزيته وه.

به پيى داتاكانى ئه سى ئيل ئى دى، له ماوهى نزى كهى به ك سالى رابردوودا، ئيسرائيل و حيزبوللا نزى كهى 7500 جار هيرشيان كردووه ته سه ر به كدى كه زياتر له 80٪ لايه ن ئيسرائيله وه بووه و. به شىكى زورىشى ريگهكانى هاووچو، هئيلهكانى لوجستى و سه كوكانى ته قاندى مووشهكى كردووه ته ئامانج. بويه به هوئى پچرانى زنجيرهى فه رماندهى و گرفتى لوجستى و په يوه ندى، ئه ستمه حيزبوللا بتوانيت له ماوهى كورتخايه ندا توئه بهكى زور كه وه له ئيسرائيل بكا ته وه.

هه له بت، مه رج نييه ئه مه هه تا سه ر وا بئيت، چونكه بو ريخراوئى وهك حيزبوللا، زورى پيناچئيت بو ئه وهى بتوانى شوينگره وه به ك بو نسرووللا دابن و له رووى سه ربازيه وه خوئى ريكبخاته وه.

حه ماس، له ماوهى به ك سالى رابردوودا به شىكى زورى تواناى سه ربازيى خوئى له ده سندا وه و به ئه گهرى زوره وه زياتر له خمى پاراستنى ئه وه دا به كه ماوه ته وه، نه وهك دروست كردنى قه له مابزىكى نوئى. حوسيبهكانى يه من زياتر به رپى درون و مووشهكى دوورهاوئيه وه ده توانن گرفت بو ئيسرائيل دروست بكه ن، به لام ئه وه ش بو ماوه به كى دريژ نابئيت، چونكه جوئى مووشهك و درونى دوورهاوئى، گرانتريه و ئه ستمه ميشه هه موويان له سيستمى به رگرى چه ند لايه نهى ئيسرائيل و هاوپه يمانهكانى تپه رين. هه رچه نده تائيسا چه ند دانه به كى ئه وان و گرووپهكانى موقاومهى ئيسلامى عئراق، كه يشتوونه ته نيو خاكى ئيسرائيل.

له و نيوانه دا گرووپه چه كدارهكانى عئراق بيجكه له درون و مووشهك، تواناى كه يشتن به سنوورهكانى ئيسرائيليان هه به له هئيلى نيوان ئه نبار. موسل بو ديره زوور و له وئيشه وه بو سنوورى به ربازيهكانى گولان. پيشتر هه نديك له فه رماندهكانى موقاومهى ئيسلامى گوتبوويان؛ هه زاران چه كدارى ئاماده يان هه به له ئوردن، كه ده توانيت بگا ته ئيسرائيل به لام هئيشتا ديار نييه ئه مه ته نيا به شىك له پرپواگه ندهى شه ره، يان هه ر به راستى تواناى وا يان هه به. پيدانى روئى سه رهكى به موقاومهى ئيسلامى له م كاته دا له وانه به تووشى به ربه ستى سياسى بئيت، چونكه ئه مه ده توانيت عئراق تووشى ده رده سه ربه كى كه وه بكات. له وانه به حكومت و به شىكى زور له سياسيبهكان، ته نانه ت هه نديك له سه ركردنه ريتيبهكانى شيعه ش نه يانه وئيت و لات تيكه لاوى شه ر بكه ن. ئه مه بيجكه له وهى جوئهى ئه و گرووپانه ش ناتوانيت له ستراتيژى گشتى ئيران به ده ر بئيت، كه وادياره له م كاته دا شه رپكى سه رتاسه رى له گه ل ئيسرائيل ناوئيت.

بو ئيران دوخىكى سه خت و نا هه مواره. ئه گه ر توئه بكا ته وه له وانه به ريگه بو شه رپكى ناوچه يى خو ش بكات، كه پيده چن دوايين شتىك بئيت كه ئيسا بيه وئيت. ئه گه ر توئه ش نه كاته وه ئه وا كارى كه ربه كهى له سه ر گرووپهكانى ناوچه كه ده كه وئيه مه ترسى، ئه وئيش له كاتيكدا هئيشتا «توئه لى هه نيه» شى نه كردووه ته وه. هه رچوئىك بئيت، دواى هيرشه كهى 7-ى ئوكتوبه ر، داشى ئيسرائيل سواره و بالانسى سه ربازي - ئه منى به قازانجى خوئى كه راندووه ته وه. ئيسا توئه كه له مه يدانى ئيرانه به وهى ناوچه كه به ره و شه رپك ده روا ت يان هه ر به كاردانه وه به كى سيمبوولى و سنوورداره وه به س ده كات.